

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΛΕΒΑΔΕΙΑ

Ἐν Λεβαδείᾳ ἐγένοντο κατ' ἐντολὴν τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφαί πρὸς ἀνέυρεσιν τοῦ μαντείου τοῦ Τροφωνίου, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχον τοῦ ζητουμένου. Ἐρευνήθη ὅλος σχεδὸν ὁ χώρος πρὸς τοὺς πόδας τοῦ βράχου τοῦ φέροντος λαξευτάς κόγχας πλησίον τῶν πηγῶν τῆς Ἐρκύνης, ἀποκαλυφθέντος λαξεύματος τινος ἀμέσως ἀριστερὰ ὑπὸ τὸν λαξευτὸν αὐτόθι θάλαμον, ἔχοντος σχέσιν πρὸς διοχέτευσιν ὑδάτων εἰς τὸν περαιτέρω καὶ ὑπὸ τὴν ἀψιδωτὴν «τουρκικὴν» γέφυραν ὁρατὸν ὁμοίως λαξευτὸν ὀχετὸν. Τὰ χώματα πάντα ἦσαν μεσαιωνικὰ χυθέντα ὑπεράνωθεν τοῦ βράχου ἐκ τοῦ «Καταλωνικοῦ» Κάστρου.

Προσέτι δὲ ἠνοίχθησαν δύο ὀρύγματα ἐντὸς τοῦ Κάστρου μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου, ἀποκαλύψκντα ἐν δωματίον λαξευτὸν μετὰ συμπληρωμάτων κτιστῶν διὰ πλίνθων ὀπτῶν καὶ ἀσθέστου. Ὅμοια δωμάτια λαξευτὰ ὡς καὶ κλίμακες ἐν τῷ βράχῳ διακρίνονται πολλοῦ ἐν τῷ Κάστρῳ. Ἐπειδὴ δὲ πλὴν μεσαιωνικῶν διὰ στιλπνοῦ γανώματος ἐπενδεδυμένων θραυσμάτων ἀγγείων οὐδὲν ἀρχαιότερον λείψανον εὑρομεν, συμπεραίνομεν, ὅτι πρὸ τοῦ Μεσαίωνος τὸ Κάστρον ἦτο βράχος ἄγριος καὶ ἀκατοίκητος.

Ἐξω πρὸς Δ πλησίον τοῦ Κάστρου ἐν τῇ θέσει Λάκκᾳ ἐτέρα ἀνασκαφὴ ἀπέδωκε μόνον λείψανα πολλὰ «τουρκικῆς» οἰκίας.

Εἰς ἀπόστασιν 100 μέτρων περίπου πρὸς Β τῆς Λάκκας

ἀπεκαλύφθη ἀρχαῖον λατομεῖον, ἐν τοῖς χώμασι τοῦ ὁποίου πλὴν ἀρχαίου ἐφαρμμένου χαλκοῦ νομίσματος καὶ τινων τουρκικῶν παρὰδων εὐρέθη βυζαντιακὸν τεμάχιον πλακῶδες ἐλεφαντίνου ὁστοῦ ἐκ σκεύους, εἰκονίζον προστύπως ἀνάγλυπτον ἄγγελον ἀναβλέποντα καὶ κρατοῦντα εἴλημα ἀνεπτυγμένον. Οὐδὲν ἀρχαῖον λείψκνον ἄλλο εὐρέθη καὶ δὴ καὶ οὐδὲν θραῦσμα ἀγγείου. Ἐπειδὴ ὁ μεταξὺ τῶν δύο τούτων σκαφῶν χώρος εἶνε κοῖλος καὶ κατωφερὴς πρὸς Α, ἐσκάψαμεν καὶ ἀνατολικώτερον — πρὸς Β πάλιν τοῦ Κάστρου — παρὰ τὴν Ἀγ. Ἀνναν ἐν τῇ ἐλπίδι, ὅτι, ἂν ὅπουδὴποτε τοῦ κοίλου χώρου ὑψηλότερον ὑπῆρχέ τίποτε ἀρχαῖον κτίσμα, θὰ ὑρίσκομεν λείψανόν τι κατηγμένον ἐνταῦθα· ἀλλὰ μόνον τουρκικῶν χρόνων οἰκίας εὗρομεν μετ' ἐργαλείων καὶ σκευῶν οἰκικῶν μεταλλίων ἐγκαταλειφθέντων ἐν τινι καταστροφῇ, ἴσως δὲ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Οὕτω κατελήξαμεν εἰς τὴν γνώμην, ὅτι οὔτε ἐν τῷ Κάστρῳ οὔτε ἐν τῷ κοίλῳ πως χώρῳ πρὸς Β αὐτοῦ μέχρι τῆς βραχέδους κορυφογραμμῆς τῆς Ἀγ. Ἀννης ἦτο ποτε ἀρχαῖόν τι κτίσμα θαμιζόμενον καὶ λατρευόμενον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ περιγραφὴ τοῦ Πκυσανίου δὲν μοι φαίνεται, ὡς θὰ δείξω ἀλλαχοῦ, ὅτι πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τοποθετεῖ τὸ μαντεῖον, ἡ δὲ φύσις τοῦ βράχου αὐτόθι εἶνε τοικύτη, ὥστε χάσμα τι γῆς οὐκ αὐτόματον (κατ' ἀκολουθίαν λαξευτὸν πάντως ἐν μέρει τοῦλάχιστον, ἅφ' οὗ ὁ βράχος εἶνε σκληρὸς τιτανώδης) δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ οἰκοδομηθῇ σὺν τέχνῃ καὶ ἀρμομονίᾳ εἰς τὸ ἀκριβέστατον, ἐστράφην βορειότερον πρὸς τὰς κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὁχθὴν τῆς Ἐρκύνης δύο συνοικίας τῆς νῦν πόλεως (Ἀγίου Νικολάου καὶ Ἀγ. Γεωργίου), αἵτινες κατέχουσιν, ὡς νομίζω, τὸ ἀρχαῖον ἅλσος τοῦ Πκυσανίου. Οἱ λόφοι ἐνταῦθα ἀποτελοῦνται ἐκ σχιστολίθου εὐθρύπτου, πᾶσα δὲ διαρρύθμισις χάσματος τινος ἀπαιτεῖ τὴν ἐνοικοδόμησιν.

Ἐνταῦθα ἐν τῇ συνοικίᾳ Κάδῃ καὶ ἀπὸ τῆς πλατείας Ταμπάχανα μέχρι τῆς Ἐρκύνης εἶνε κατεσπαρμένοι σπόνδυλοι δωρικοὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου κτιρίου· οὐδαμοῦ δὲ ἀλλαχοῦ τῆς πόλεως εὐρίσκονται ὅμοια λείψανα. Μὴ δυνηθεὶς νὰ

μάθω παρὰ τῶν κατοίκων, ἃν που συνηγέθησαν κατὰ χώραν κείμενα ἐρείπια κτιρίου, εἰς ὃ νὰ δύνῃμι νὰ ποδώσω τοὺς κίονας καὶ ὅπερ ὑπολχμβάνω ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Πχυσανίου μνημονευομένων ὡς ἐν τῷ ἄλλει κειμένων, ἵνα εὕρω τὴν ὁδὸν ἣν ὁ Περιηγητὴς ἐβάδισεν ἀνερχόμενος πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ ὄρους μαντεῖον, ἐξετέλεσα δύο σκαφὰς παρὰ δύο σπονδύλους κειμένους εἰς τὸ ὕψιστον ἐν σχέσει πρὸς τοὺς λοιποὺς σημεῖον. Ἡ μία σκαφὴ ἐγένετο εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς πλατείας παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀριστοφάνους Βεζύρη ἡ δ' ἄλλη ἐν τῷ κήπῳ τῆς χήρας Εὐθυμίου. Οὐδετέρα ἔδειξέ τι. Ἐν τῷ ὑπογείῳ τῆς οἰκίας Εὐθυμίου φαίνονται θεμέλιοι τινες πῶροι, ἀλλ' ἡ οἰκία εἶνε ἐτοιμόρροπος καὶ δέν μοι ἐπετράπη νὰ σκάψω.

Α. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ